

KERUEN

M.O. ÁÝEZOV
ATYNDAGÝ ÁDEBIET
JÁNE ÓNER
INSTITÝTYNYŇ

HABARSHYSY

M.O. AUEZOV INSTITUTE
OF LITERATURE AND ART

HERALD

ИНСТИТУТ ЛИТЕРАТУРЫ
И ИСКУССТВА ИМЕНИ
М.О.АУЭЗОВА

ВЕСТНИК

№3, 76-ТОМ

2022

ISSN 2078-8134

**М.О.ӘУЕЗОВ АТЫНДАҒЫ
ӘДЕБИЕТ ЖӘНЕ ӨНЕР ИНСТИТУТЫ**

КЕРУЕН

ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

2005 жылы құрылған

**№3, 76-том
2022**

ISSN 2078-8134

ИНСТИТУТ ЛИТЕРАТУРЫ И ИСКУССТВА
ИМ. М.О.АУЭЗОВА

КЕРУЕН

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

основан в 2005 году

№3, том 76
2022

ISSN 2078-8134

**M.O.AUEZOV INSTITUTE OF
LITERATURE AND ART**

KERUEN

SCIENTIFIC JOURNAL

founded in 2005

№3, 76 vol
2022

Ғылыми журнал

Ғылыми журнал 2005
жылдан бері шығады.

Құрылтайшысы және
баспагері:

М.О. Әуезов атындағы Әдебиет
және өнер институты

Редакция мен баспагер
мекен жайы:

Заңды мекен-жайы: Қазақстан,
Алматы қ. Шевченко к-сі, 28,
050010,

Нақты мекен-жайы: Қазақстан,
Алматы қ. Құрманғазы к-сі, 29,
2-қабат, 050010,

Тел. : +7 (727) 272-74-11,
+7 (727) 300-32-45.

Электрондық пошта:
keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz .

ISSN 2078-8134

Жылына 4 рет жарық көреді.

Журнал 2005 жылғы
24 наурызда Қазақстан
Республикасының Мәдениет,
ақпарат және спорт
министрлігі, Ақпарат және
мұрағат комитетінде тіркелген.
Тіркеу куәлігі: 2005 жылғы 24
наурыздағы №5844-Ж.

«КЕРУЕН»

№3, 76-том, 2022

Бас редактор:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Ісләмжанұлы,
филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА
корреспондент мүшесі, М.О. Әуезов атындағы
Әдебиет және өнер институтының бас директоры
(Алматы, Қазақстан)

Бас редактордың орынбасарлары:

Ғылыми редактор:

ҚАЛИЕВА Альмира Қайыртайқызы, фило-
логия ғылымдарының кандидаты, М.О. Әуезов
атындағы Әдебиет және өнер институты бас
директорының ғылым жөніндегі орынбасары
(Алматы, Қазақстан)

Жауапты редакторлар:

СҰЛТАН Ертай, PhD, М.О. Әуезов атындағы
Әдебиет және өнер институты бас директорының
орынбасары (Алматы, Қазақстан)

САРСЕНБАЕВА Жансұлу Баденқызы,
магистр, М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және
өнер институтының ғылыми қызметкері
(Алматы, Қазақстан)

Научный журнал

Журнал издается с 2005
года.

Учредитель и издатель:

Институт литературы и
искусства
им. М.О. Ауэзова.

Адрес редакции и издателя:

Юридический адрес:
Казахстан, г. Алматы, ул.
Шевченко 28, 050010,
Фактический адрес: Казахстан,
г. Алматы, ул. Курмангазы 29,
2 этаж. 050010,
Тел.: +7 (727) 272-74-11,
+7 (727) 300-32-45.
Email: keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz.

ISSN 2078-8134

Выходит 4 раза в год

**Журнал зарегистрирован
24 марта 2005 года в
Комитете информации
и архивов Министерства
культуры, информации и
спорта**

Республики Казахстан.

**Свидетельство о регистрации:
24 марта 2005 г. №5844-Ж.**

«КЕРУЕН»

№3, том 76, 2022

Главный редактор:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович,
доктор филологических наук, член-корреспон-
дент НАН РК, генеральный директор Института
литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы,
Казахстан)

Заместители главного редактора:

Научный редактор:

КАЛИЕВА Альмира Кайыртаевна, кандидат
филологических наук, заместитель по науке
генерального директора Института литературы
и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан).

Ответственный редакторы:

СУЛТАН Ертай, PhD, заместитель генераль-
ного директора Института литературы и
искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан).

САРСЕНБАЕВА Жансулу Баденовна, магистр,
научный сотрудник Института литературы и
искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан).

Scientific journal

The journal has been
published
since 2005

Constitutor and publisher:

M.O. Auezov Institute of
Literature and Art

**Address of the editorial and
publishing office:**

28, Shevchenko str., Almaty,
050010, Kazakhstan

Tel.: +7 (727) 272-74-11,

+7 (727) 300-32-45.

E-mail: keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz.

ISSN 2078-8134

Published 4 times a year

**The journal was registered
on March 24, 2005 in the
Committee of Information and
Archives of the Ministry of
Culture, Information and Sports
of the Republic of Kazakhstan.
Registration certificate: March
24, 2005 No. 5844-Zh.**

«KERUEN»

№3, 76 vol, 2022

Editor-in-Chief:

MATYZHANOV Kenzhekhan Islamzhanovich,
Doctor of Philology, Corresponding Member of
the National Academy of Sciences of the Republic
of Kazakhstan, Director General of the Institute of
Literature and Art named after MO Auezov (Almaty,
Kazakhstan)

Deputy Editors-in-Chiefs:

Scientific editor:

KALIEVA Almira Kairtayevna, Candidate of
Philological Sciences, Deputy Director General for
Science of the M.O. Auezov Institute of Literature and
Art (Almaty, Kazakhstan)

Responsible Editors:

SULTAN Yertay, PhD, Deputy Director General
of the M.O. Auezov Institute of Literature and Art
(Almaty, Kazakhstan)

SARSEN BAYEVA Zhansulu Badenovna, Master's
degree, researcher at the M.O. Auezov Institute of
Literature and Art (Almaty, Kazakhstan).

РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА:

БАС РЕДАКТОР:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Исламжанұлы, филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА корреспондент мүшесі, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас директоры (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

СҰЛТАН Ермай, PhD, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты бас директорының орынбасары (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫНЫҢ МҮШЕЛЕРІ:

ОМАРОВ Бауыржан Жұмаханұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Қазақстан Республикасы Президентінің кеңесшісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

БАЗАРБАЕВА Зейнеп Мүслімқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Ахмет Байұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтының бас ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ЖОЛДАСБЕКОВА Баян Өмірбекқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корреспондент-мүшесі, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ филология факультетінің деканы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

НЕГИМОВ Серік Нығметоллаұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, Л. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=search&authorlookup>

ТЕМІРБОЛАТ Алуа Берікбайқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ қазақ әдебиеті және әдебиет теориясы кафедрасының меңгерушісі (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

НҰРҒАЛИ Қадша Рүстембековна, филология ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университетінің орыс филологиясы кафедрасы меңгерушісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ОРДА Гүлжахан Жұмабердіқызы, филология ғылымдарының докторы, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

ҚАЛИЕВА Алмира Қайыртайқызы, филология ғылымдарының кандидаты, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты бас директорының ғылым жөніндегі орынбасары (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

АНАНЬЕВА Светлана Викторовна, филология ғылымдарының кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)

Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=search&authorlookup>

ҚЫДЫР Тәрілі Еділбайұы, филология ғылымдарының кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

ШӘРІПОВА Диляра Сафарғалиқызы, өнертану кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

ОМАРОВА Ақлима Қайырденқызы, өнертану кандидаты, доцент, Құрманғазы атындағы Қазақ ұлттық консерваториясы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

ҚАЗТУҒАНОВА Айнұр Жасанбергенқызы, өнертану кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

ТҰРМАҒАМБЕТОВА Бақыт, өнертану кандидаты, Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университетінің доценті (Атырау, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ЖҮНДІБАЕВА Арай Қананияқызы, PhD, қауымдастырылған профессор, Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық Білім Академиясының Қазақ тілі, Қазақ әдебиеті, Қазақстан тарихы зертханасының меңгерушісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

ДАУТОВА Гүлназ Рахымқызы, PhD, қазақ әдебиеті және әдебиет теориясы кафедрасының оқытушысы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕС:
БАГНО Всеволод Евгеньевич, филология ғылымдарының докторы, профессор, Ресей Ғылым академиясының корреспондент-мүшесі (Санкт-Петербург, Ресей)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

КЕНДІРБАЙ Гүлнар Турабекқызы, тарих ғылымдарының докторы, Колумбия университетінің профессоры (Нью-Йорк, АҚШ)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

СНАМОРРО Antonio Chicharro, ғылым докторы, философия және қолжазба факультетінің профессоры (Гранада, Испания) H = 2

КРАСОВСКАЯ Аксиния, филология ғылымдарының докторы, профессор, Бухарест Университеті (Бухарест, Румыния) H = 1

НИКОЛАС Мари, филология ғылымдарының докторы, профессор, Лихай Университеті (Пенсильвания, АҚШ) H = 1

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович, доктор филологических наук, член-корреспондент НАН РК, генеральный директор Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)
Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

СУЛТАН Ертай, PhD, заместитель генерального директора Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

ОМАРОВ Бауыржан Жумаханович, доктор филологических наук, профессор, академик НАН РК, советник Президента Республики Казахстан (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

БАЗАРБАЕВА Зейнеп Муслимовна, доктор филологических наук, профессор, академик НАН РК, главный научный сотрудник Института языкознания имени Ахмета Байтурсынова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ЖОЛДАСБЕКОВА Баян Омурбековна, доктор филологических наук, профессор, член-корреспондент НАН РК, декан филологического факультета КазНУ им. Аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

НЕГИМОВ Серик Ныгметоллаевич, доктор филологических наук, профессор кафедры казахской литературы Евразийского Национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=search&authorlookup>

ТЕМИРБОЛАТ Алуа Берикбаевна, доктор филологических наук, профессор, заведующая кафедрой казахской литературы и теории литературы КазНУ им. Аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

НУРГАЛИ Кадиша Рустембековна, доктор филологических наук, профессор, заведующая кафедрой русской филологии Евразийского Национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ОРДА Гульжанхан Жумабердыевна, доктор филологических наук, доцент, главный научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

КАЛИЕВА Альмира Кайыртаевна, кандидат филологических наук, заместитель по науке генерального директора Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

АНАНЬЕВА Светлана Викторовна, кандидат филологических наук, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=search&authorlookup>

КЫДЫР Торали Едилбай, кандидат филологических наук, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

ШАРИПОВА Дилара Сафаргалиевна, кандидат искусствоведения, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

ОМАРОВА Акlima Каурденовна, кандидат искусствоведения, доцент Казахской национальной консерватории имени Курмангазы (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

КАЗТУГАНОВА Айнур Жасанбергеневна, кандидат искусствоведения, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

ТУРМАГАМБЕТОВА Бахыт Жолдыбаевна, кандидат искусствоведения, музыковед, доцент кафедры музыки и искусства Атырау Университет им. Х.Досмухамедова (Атырау, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ЖУНДИБАЕВА Арай Канатиевна, PhD, ассоциированный профессор, заведующий лабораторией казахского языка, казахской литературы, истории Казахстана Национальной академии образования имени И. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

ДАУТОВА Гульназ Рахимовна, PhD, преподаватель кафедры казахской литературы и теории литературы (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

МЕЖДУНАРОДНЫЙ РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

БАГНО Всеволод Евгеньевич, доктор филологических наук, профессор, член-корреспондент Российской академии наук (Санкт-Петербург, Россия)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

КЕНДИРБАЙ Гульнар Турабековна, доктор исторических наук, профессор Колумбийского университета (Нью-Йорк, США)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

SHAMORRO Antonio Chicharro, доктор наук, профессор

Гранадского университета, заведующий факультета философии и рукописи (Гранада, Испания) N = 2

КРАСОВСКАЯ Аксинья, доктор филологических наук, профессор, Бухарестский университет (Бухарест, Румыния) N = 1

НИКОЛАС Мари, доктор филологических наук, профессор, Университет Лихай (Пенсильвания, США) N = 1

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF:

MATYZZHANOV Kenzhekhan Slyamzhanovich, Doctor of Philology, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, General director of the M.O.Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

SULTAN Yertay, Ph.D., Vice-general director of M.O.Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

OMAROV Bauyrzhan Zhumakhanovich, Doctor of Philology, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, President's advisor of the Republic of Kazakhstan (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

BAZARBAYEVA Zeynep Muslimovna, Doctor of Philology, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Chief Researcher of the Akhmet Baitursynov Institute of Linguistics (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ZHOLDASBEKOVA Bayan Omirbekovna, Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Dean of the Philological Faculty of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

NEGIMOV Serik Nygmetollayevich, Doctor of Philology, Professor of the Department of Kazakh Literature of L.Gumilev Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=searchauthorlookup>

TEMIRBOLAT Alua Berikbayevna, Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Kazakh Literature and Literary Theory of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

NURGALI Kadisha Rustembekovna, Doctor of Philological Sciences, Professor, Head of the Department of Russian Philology L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ORDA Gulzhakhan Zhumaberdyevna, Doctor of Philology, Associate Professor, Chief Researcher of the M. O. Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

KALIYEVA Almira Kairtayevna, Candidate of Philological Sciences, Deputy Director General for Science of the M.O. Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

ANANYEVA Svetlana Viktorovna, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Leading Researcher of the M.O.Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=searchauthorlookup>

KYDYR Torali Edilbay, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Chief Researcher of the M. O. Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

SHARIPOVA Dilyara Safargaliyeva, Candidate of Art History, Associate Professor, Leading Researcher at the M. O. Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

OMAROVA Aklima Kairdenovna, Candidate of Art History, Associate Professor, Kurmangazy Kazakh National Conservatory (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

KAZTUGANOVA Ainur Zhasanbergenovna, Candidate of Art History, Associate Professor, Leading Researcher of the M. O. Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

TURMAGAMBETOVA Bakhyt Zholdybayevna, Candidate of Art History, Senior lecturer at the Department of Music and Art of H.Dosmukhamedov Atyrau University (Atyrau, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ZHUNDIBAYEVA Arai Kanapiyevna, PhD, Associate Professor, Head of the Laboratory of the Kazakh language, Kazakh Literature, History of Kazakhstan of the I. Altynsarin National Academy of Education (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

DAUTOVA Gulnaz Rakhimovna, PhD, Lecturer, Department of Kazakh Literature and Literary Theory (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

INTERNATIONAL EDITORIAL COUNCIL:

BAGNO Vsevolod, Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the Russian Academy of Sciences (Saint Petersburg, Russia)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

KENDIRBAY Gulnar Turabekovna, Doctor of Historical Sciences, Professor of Columbia University (New York, USA)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

CHAMORRO Antonio Chicharro, Doctor of Sciences, Professor of Granada University, Head of the Faculty of Philosophy and Manuscript (Granada, Spain)
H = 2

KRASOVSKAYA Aksinia, Doctor of Philology, Professor, Bucharest University (Bucharest, Romania)
H = 1

NIKOLAS Mary, Doctor of Philology, Professor, Lehigh University (Pennsylvania, USA)
H = 1

МАЗМҰНЫ

Бас редактордың алғы сөзі.....14

Әдебиеттану

<i>Даутұлы Т., Матыжанов К.С.</i> Жаңылтпаштардың құрылымындағы ұйқастың рөлі.....	17
<i>Мәдібаева Қ.Қ.</i> Ахмет Байтұрсынұлының әдебиеттану терминдерін қалыптау ұстанымы.....	26
<i>Кажытай Б.К., Оразбек М.С.</i> Оксюморон – поэтикалық категория.....	37
<i>Әуесбаева П.Т.</i> Ауызша әңгімелердің тақырыптық-идеялық және поэтикалық сипаты.....	48
<i>Нұрдәулетова Б.И., Нұржан А.С.</i> Жерлеу орындарындағы суреттердің сакралды семантикасы (Маңғыстау аймағы мысалында).....	61
<i>Бейсенұлы Ж., Шаймерденова Қ.Қ., Мамаева Г.Б.</i> Мағжан мен Чолпан шығармашылығындағы ортақ сарындар.....	77
<i>Тұяқбаев Ғ.Ә., Тайман С.Т., Уразова А.К.</i> Мұстафа Шоқайдың эпистолярлық мұрасы.....	91
<i>Джумағалиева У.З., Демченко Л.Н., Ананьева С.В.</i> В. Михайловтың «Аспан мен жер арасындағы бір өзі...» роман-эссесі рецептивтік эстетика мән-мәтінінде.....	101
<i>Жанбершиева Ұ.Н., Оралова Г.С.</i> Сыр бойында туған аңыздардың ұлттық сананы жаңғыртудағы маңызы.....	111
<i>Ислямбекова А.К., Оздемир Н.</i> Балалар ойындарының тұлғалық даму үдерісіндегі әсері және ерекшеліктері.....	120
<i>Аубакирова Қ.Қ., Камешева Г.А., Мустафаева А.А.</i> Мәмлүктер кезіндегі әдеби ескерткіштер және «Иршәдул-мулук уәс-салатин» ескерткіші (XIII-XV ғ.).....	128
<i>Хуатбекұлы Е.</i> Балаларға арналған шығармаларда шындықты бейнелеу (Б. Әділ шығармаларының негізінде).....	137
<i>Худайбергенов Н.Д.</i> Ескен Елубаев поэзиясындағы ұлттық құндылықтар жүйесінің көркемдік ерекшеліктері.....	149
<i>Баязитов Б.Б.</i> Қазіргі қазақ поэзиясындағы психологизм.....	161
<i>Набиолла Н.</i> Таласбек Әсемқұловтың «Талтүс» романындағы фольклоризм.....	173
<i>Калижарова Ж.Т.</i> Қазақ әдебиетіндегі эпистолярлық жанрдың тарихы.....	183
<i>Сағатова Ш.Б., Юнисов Е.А.</i> Қазақ мақал-мәтелдеріндегі «ар – ұждан» концептісі.....	194
<i>Сұлтанғалиева Р.Б., Харисова Ж.Ж.</i> Әдеби шығармадағы кездейсоқ оқиғалар әлеміндегі кейіпкерлердің алеаторика мен хэппенинг ерекшеліктеріне сай бейнеленуі.....	205
<i>Карбозов Е.К., Шегебаев А.М., Қыргызбаева А.Д.</i> Қазіргі қазақ әңгімелеріндегі сакральдылық ұғым-түсініктердің көркемдік қызметі.....	216

Мәдениеттану

<i>Жұмаш А.Ы., Әбенова Ә.Е., Күлетова Ұ.А.</i> Сахна тілін оқыту әдістерінің ерекшеліктері.....	232
<i>Шарипова Д.С., Ақсақалова Ж.А.</i> Заманауи Қазақстан кескіндемесіндегі тарихи тақырыптың жаңғыруы.....	241
<i>Исламбаева З.У., Ташимова М.М.</i> Заманауи қазақ театр өнеріндегі рухани жаңғырудың көрінісі.....	249
<i>Еркебай А.С.</i> ХХІ ғасырдағы классикалық қойылымдардың сахна тіліндегі жаңашылдығы.....	262
<i>Алимкулова Ж.К., Кубеков Т.Н.</i> «Құлагер» қойылымындағы актерлердің шеберлік тәсілі және кейіпкер сомдаудың стилі.....	272
<i>Кенджақұлова А. Б., Әлжанов Ғ.М.</i> Қазіргі қазақ станокты графикасындағы фольклорлық мотивтер.....	285
<i>Әден Ж.Ш., Сансызбаева С.К.</i> Билингвизм трансмәдени коммуникация құбылысы ретінде.....	304

СОДЕРЖАНИЕ

Обращение главного редактора.....15

ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ

<i>Даутулы Т., Матыжанов К.С.</i> Роль рифм в структуре скороговорок.....	17
<i>Мадибаетова К.К.</i> Принцип Ахмета Байтурсынова образования литературных терминов.....	26
<i>Кажытай Б.К., Оразбек М.С.</i> Оксюморон – поэтическая категория.....	37
<i>Ауесбаева П.Т.</i> Идеино-тематический и поэтический характер устных рассказов.....	48
<i>Нурдаулетова Б.И., Нуржан А.С.</i> Сакральная семантика изображений в захоронениях (на примере Мангистауской области).....	61
<i>Бейсенулы Ж., Шаймерденова К.К., Мамаева Г.Б.</i> Общие направления в творчестве Магжана и Чолпана.....	77
<i>Тыякбаев Г.А., Тайман С.Т., Уразова А.К.</i> Эпистолярное наследие Мустафы Шокая.....	91
<i>Джумагалиева У.З., Демченко Л.Н., Ананьева С.В.</i> Роман-эссе В. Михайлова «Один меж небом и землей...» в контексте рецептивной эстетики.....	101
<i>Жанбердиева У.Н., Оралова Г.С.</i> Роль мифов рожденных на берегу Сыра в возрождении национального сознания.....	111
<i>Ислямбекова А.К., Оздемир Н.</i> Влияние и особенности детских игр в процессе личностного развития детей.....	120
<i>Аубакирова К.К., Камишева Г.А., Мустафаева А.А.</i> Литературные памятники мамлюкского периода и письменный памятник «Иршадудль-мулук уас-салатин» (XIII-XV вв.).....	128
<i>Хуатбекұлы Е.</i> Изображение действительности в произведениях для детей (По произведениям Б. Адила).....	137
<i>Худайбергенов Н.Д.</i> Художественные особенности системы национальных ценностей в поэзии Ескена Елубаева.....	149
<i>Баязитов Б.Б.</i> Психологизм в современной казахской поэзии.....	161
<i>Набиолла Н.</i> Фольклоризм в романе Таласбека Асемкулова «Талтус».....	173
<i>Калижарова Ж.Т.</i> История эпистолярного жанра в казахской литературе.....	183
<i>Сагатов Ш.Б., Юнисов Е.А.</i> Концепт «совесть» в казахских пословицах.....	194
<i>Султангалиева Р.Б., Харисова Ж.Ж.</i> Отражение персонажей в мире случайных событий в литературном произведении в соответствии с особенностями алеаторики и хэппенинг.....	205
<i>Карбозов Е.К., Шегебаев А.М., Киргизбаева А.Д.</i> Художественная функция концептов сакральности в современных казахских рассказах.....	216

КУЛЬТУРОЛОГИЯ

<i>Жумаши А.Ы., Абеннова А.Е., Кулетова У.А.</i> Особенности методики обучения сценической речи.....	232
<i>Шаринова Д.С., Аксакалова Ж.А.</i> Модернизация исторической темы в живописи современного Казахстана.....	241
<i>Исламбаева З.У., Ташимова М.М.</i> Отражение духовной модернизации современного казахского театрального искусства.....	249
<i>Еркебай А.С.</i> Новизна сценической речи в классических постановках XXI века.....	262
<i>Алимкулова Ж.К., Кубеков Т.Н.</i> Способ работы актеров в постановке «Кулагер» и стиль исполнения персонажа.....	272
<i>Кенжакулова А.Б., Альжанов Г.М.</i> Фольклорные мотивы в современной казахской станковой графике.....	285
<i>Әден Ж.Ш., Сансызбаева С.К.</i> Двужызычие как феномен транскультурной коммуникации.....	304

CONTENT

Editor-in-chief's address.....16

LITERARY STUDIES

<i>Dautuly T., Matyzhanov K.S.</i> Phe role of rhymes in the structure of tongue twisters.....	17
<i>Madibayeva K.K.</i> Akhmet Baitursynov's principle of formation of literary terms.....	26
<i>Kazhytay B.K., Orazbek M.S.</i> Oxymoron – poetic category.....	37
<i>Auyesbayeva P.T.</i> Thematic-ideological and poetic character of oral narratives.....	48
<i>Nurdauletova B.I., Nurzhan A.S.</i> Sacred semantics of images in burial places (on the example of Mangystau region).....	61
<i>Beisenuly Zh., Shaimerdenova K.K., Mamayeva G.B.</i> Common trends in creative activities of Magzhana and Cholpon.....	77
<i>Tuyakbayev G.A., Taiman S.T., Urazova A.K.</i> Epistolary legacy of Mustafa Shokay.....	91
<i>Dzhumagalieva U.S., Demchenko L.N., Ananyeva S.V.</i> Roman-essay by V. Mikhailov «One between heaven and earth ...» in the context of receptive aesthetics.....	101
<i>Zhanbershiyeva U.N., Oralova G.S.</i> The significance of the Syr land legends in modernizing the national consciousness.....	111
<i>Islyambekova A.K., Ozdemir N.</i> Influence and features of children`s games in the process of personal development of children.....	120
<i>Aubakirova K.K., Kamisheva G.A., Mustafayeva A.A.</i> Literary monuments in the Mamluk period and the manuscript "Irshadul-muluk uas-salatin" (13-15th centuries).....	128
<i>Khuatbekuly Y.</i> Representation of reality in works for children (Based on the works of B. Adil).....	137
<i>Khudaibergenov N.D.</i> Artistic features of the system of national values in the poetry of Yesken Yelubaev.....	149
<i>Bayazitov B.B.</i> Psychologism in modern kazakh poetry.....	161
<i>Nabiolla N.</i> Folklorism in Talasbek Asemkulov's novel «Taltus».....	173
<i>Kalizharova Zh.T.</i> The history of the epistolary genre in Kazakh literature.....	183
<i>Sagatova Sh.B., Yunissov Y.A.</i> The meaning of the «conscience» concept in Kazakh proverbs.....	194
<i>Sultangaliyeva R.B., Kharisova Zh.Zh.</i> Reflection of characters in the world of random events in a literary work according to the features of aleatorics and happening.....	205
<i>Karbozov Y.K., Shegebayev A.M., Kyrgyzbayeva A.D.</i> The artistic function of the concepts of sacredness in modern Kazakh stories.....	216

CULTURAL STUDIES

<i>Zhumash A.I., Abenova A.E., Kuletova U.A.</i> Features of the medical science of scenic speech training.....	232
<i>Sharipova D.S., Axakalova Zh.A.</i> Modernization of the historical theme in the painting of modern Kazakhstan.....	241
<i>Islambayeva Z.U., Tauumova M.M.</i> A reflection of the spiritual modernization of the modern Kazakh theatrical art.....	249
<i>Yerkebay A.</i> Novelty of stage language in classical plays of XXI century.....	262
<i>Alimkulova Zh.K., Kubekov T.N.</i> The way the actors work in the production of "Kulager" and the style of performance of the character.....	272
<i>Kenjakulova A.B., Alzhanov G.M.</i> Folklore motifs in modern Kazakh easel graphics.....	285
<i>Aden Zh.Sh., Sansyzybayeva S.K.</i> Bilingualism as a phenomenon of transcultural communication.....	304

Құрметті оқырмандар, әріптестер, достар!

Сіз «Керуен» ғылыми журналының кезекті санын ашып отырсыз.

Журнал мақалалары CrossRef дерекқорында тіркеледі және әр автордың мақаласына DOI - электронды құжаттарға сілтеме жасау үшін пайдаланылатын цифрлық объект идентификаторы беріледі. Журнал «Ұлттық ғылыми-техникалық сараптама орталығы» акционерлік қоғамның (NCSTE) Қазақстандық дәйексөздер базасында (KazBC) индекстеледі. Алдағы уақыттарда авторларды Web of Science және Scopus халықаралық дәйексөздер базасына енгізілген басылымдарда қабылданған стандарттарға сәйкес жарияланымдар дайындауға бағдарлай бастаймыз. Бұған дейін аннотация мен кілт сөздердің көлеміне қойылатын талаптар реттелген.

Журналдың редакциялық алқасына қазақстандық және шетелдік жетекші ғалымдар кіреді. Журнал авторлардың жарияланымдарының ақпараттық ашықтығы мен қолжетімділігі саясатын ұстанады; мақалалар журналдың веб-сайтында үш тілде толық мәтінді қол жетімділікпен орналастырылған.

Журналдың мақсаты- гуманитарлық ғылымдар саласындағы жаңа жетістіктердің нәтижесі бойынша ақпарат беру.

Журналдың міндеттері:

Бұрын жарияланбаған және басқа журналда жариялау үшін ұсынылмаған түпнұсқа жоғары сапалы ғылыми мақалаларды қабылдау.

Авторлық құқыққа қатысты Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына және жариялау этикасы бойынша әлемдік тәжірибеде жалпы қабылданған ережелерге сүйену.

Келесі гуманитарлық ғылымдар саласындағы жаңа зерттеулерді қамту:

1. Әдебиеттану
2. Мәдениеттану

Құрметпен, «Керуен» журналының бас редакторы, филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА корреспондент мүшесі, М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас директоры (Алматы, Қазақстан) МАТЫДЖАНОВ Кенжесхан Ісләмжанұлы

Уважаемые читатели, коллеги, единомышленники, друзья!

Перед вами очередной номер научного журнала «**Керуен**».

Статьи журнала регистрируются в БД CrossRef и к каждой авторской статье обязательно присваивается DOI – цифровой идентификатор объекта, который используется для обеспечения цитирования, ссылки и выхода на электронные документы. Журнал индексируется Казахстанской базой цитирования (КазБЦ) АО «Национальный центр государственной научно-технической экспертизы» (НЦГНТЭ). Постепенно мы начинаем ориентировать авторов на подготовку публикаций по стандартам, принятым в изданиях, входящих в международные базы цитирований Web of Science и Scopus. Ранее уже были скорректированы требования к объему аннотации и ключевым словам.

В составе редакционной коллегии журнала представлены ведущие казахстанские и зарубежные ученые. Журнал следует политике информационной открытости и доступности публикаций авторов, статьи размещаются на сайте журнала на трех языках в полнотекстовом доступе.

Целью журнала является распространение научной информации и привлечение новых авторов. Журнал инициирует дискуссии по результатам новых достижений в области гуманитарных наук.

Задачи журнала:

Принимать оригинальные высококачественные научные статьи, ранее не опубликованные и не представленные для публикации в другом журнале.

Опирается на требования законодательства Республики Казахстан в отношении авторского права и общепринятые в мировой практике положения по публикационной этике.

Ориентироваться на охват публикаций по следующим специальностям в области гуманитарных наук.

1. Литературоведение
2. Культурология

С уважением и надеждой на сотрудничество, главный редактор «Керуен», доктор филологических наук, член-корреспондент НАН РК, генеральный директор Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович.

Dear readers, colleagues, associates, friends!

Here is the next issue of the scientific journal "Keruen".

Journal articles are registered in the CrossRef database and a DOI is necessarily assigned to each author's article - a digital object identifier that is used to provide citation, reference and output to electronic documents. The journal is indexed by the Kazakhstan Citation Database (KazCD) of the National Center for State Scientific and Technical Expertise JSC (NCSTE). Gradually, we begin to orient the authors to the preparation of publications according to the standards adopted in the editions included in the international citation databases Web of Science and Scopus. Previously, the requirements for the volume of the annotation and keywords have already been adjusted.

The editorial board of the journal includes leading Kazakhstani and foreign scientists. The journal follows the policy of information openness and accessibility of authors' publications; articles are posted on the journal's website in three languages in full-text access.

The purpose of the journal is to disseminate scientific information and attract new authors. The journal initiates discussions on the outcome of new advances in the humanities.

The tasks of the journal:

Accept original high quality scientific articles that have not been previously published or submitted for publication in another journal.

Rely on the requirements of the legislation of the Republic of Kazakhstan in relation to copyright and generally accepted in world practice provisions on publication ethics.

Focus on the coverage of publications in the following specialties: humanitarian sciences

1. Literary studies
2. Cultural studies

With respect and hope for cooperation, Editor-in-chief of "Keruen", Doctor of Philology, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, General Director of the M.O. Auezov Institute of Literature and Art MATYZHANOV Kenzhekhan Slyamzhanovich.

Худайберген Н.Д.

М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты

Алматы қ., Қазақстан;

E-mail: nqudaibergen@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2482-0524

ЕСКЕН ЕЛУБАЕВ ПОЭЗИЯСЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР ЖҮЙЕСІНІҢ КӨРКЕМДІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Аңдатпа. Мақалада балалар ақыны Ескен Елубаевтың шығармашылық әлемі талдау нысанына алынып, қаламгерлік қолтаңбасы айшықталады. Автор ақынның балалар әдебиетіне қосқан үлесін саралап, шығармашылық портретін жасайды. Сондай-ақ, балалардың жас ерекшеліктеріне, психологиялық болмысына сай жазылған көркем шығармаларына назар аударып, олардың әдеби һәм мәдени ерекшеліктерін зерделейді. Классикалық балалар әдебиетінің өкілі болып саналатын Ескен Елубаевтың шығармашылығы жөнінде замандастары тарапынан мерзімді басылым беттерінде көптеген оң пікірлер айтылғанмен, әдебиеттану ғылымының аясында ақынның толыққанды шығармашылық портреті жазылған емес. Осы орайда, тәуелсіздік тұсындағы қазақ балалар әдебиетінің көрнекті өкілдерінің шығармашылығына әдеби-ғылыми тұрғыдан баға беру өзекті болып отыр.

Мақала авторы Е. Елубаевтың лирикалық өлеңдерінің, жұмбақтары мен жаңылтпаштарының мазмұндық һәм формалық ерекшеліктеріне тоқталады. Ақынның этнографиялық пайымдауларына, төрт түлік мал мен ұлттық тағам түрлері туралы өлеңдеріне, қазақтың туыстық байланыс жүйесі мен тілдің грамматикалық заңдылықтары туралы жазған көркем туындыларына талдау жасап, олардың балалар әдебиетіндегі орнын көрсетеді. Сонымен қатар, Ескен Елубаевтың қазіргі балалар әдебиетіне әкелген жаңалығын саралап, ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтарды жеткізудегі шеберлігін зерделейді.

Кілт сөздер: әдебиет, балалар әдебиеті, поэзия, салт-дәстүр, тәрбие, құндылықтар.

Кіріспе. XX ғасырдың 60-70-жылдарында балаларға арналған әдеби шығармаларымен көзге түсіп, осы бағытта жарты ғасырға жуық жемісті еңбек еткен Ескен Елубаевтың шығармашылық әлемі мейлінше бай. Оның көп сырлы лирикасы балалардың таным көкжиегін кеңейтіп, тілдік тұлғасын қалыптастыруға, эстетикалық талғамын өсіріп, әдептілік қағидаларын бойына сіңіруіне септеседі. Асылы, балалар әдебиетінің ең басты функциялары осылар болса керек.

Е. Елубаев – XX ғасырда өмір сүрген алыптардың інісі ғана емес, лайықты ізбасары да. Оны біз оқырман қауымның ықыласынан аңғарамыз. Бүлдіршіндер ақынның өлеңдерін жатқа оқып, қаламгерлер мен әдебиеттанушы мамандар шығармаларына жоғары баға берді. Өйткені, ол «...өмір фактілерін образға бөлеп елестетеді, табиғат суреттерін баланың күнде көріп, өзі ішінде жүрген құбылыстармен астастырып, шебер суреттейді» (Юсуп, 2017: 103).

Е. Елубаевтың шығармаларының тілі де, ақынның ойлау жүйесі де, ұстанымдары да – бәрі оның қазақылықты бойына сіңірген қаламгер екенін көрсетеді. Сондықтан да, ақын шығармашылығын дәстүрлі-классикалық әдебиеттің контекстінде қарастыру керек деп есептейміз. Мысалы, уақыт пен кеңістік тұрғысына қарасак, оның көркем

шығармаларында динамикалық кеңістік түрлері де (жол, өзен), статикалық кеңістік түрлері де (тау, көл) кездеседі. Дегенмен осының бәрінде де ұлттық колорит бар. Қазақтың дәстүрлі тіршілігі, ауыл өмірі. Бала көркем туындыны оқып отырып ұлттық мекеншак түрлерін, атауларын, олардың мәнін ұғынынады. Көркемдік уақытта да күрделі дүниелер жоқ. Кейіпкерлер реалды-тарихи уақыт шеңберінде күн кешеді.

Материалдар мен әдістер. Тәуелсіздік тұсындағы қазақ әдебиетінің көп назарға алына қоймаған бір саласы – балалар әдебиеті. Дегенмен, соңғы жылдары жарияланған «Балалар жылы» және «Балалар әдебиетінің жылы» қазіргі балалар әдебиетіне серпін беріп, осы бағыттағы көркем туындылардың көптеп жазылуына жол ашты. Балаларға арналған шығармаларды – өлеңдер мен әңгімелерді, пьесалар мен ойындарды, аудармаларды гуманитарлық ғылымның заманауи парадигмалары аясында зерттеп-зерделеу қазіргі әдебиеттану ғылымының басты міндеттерінің бірі болып саналады. Ал ол өз кезегінде бүлдіршіндерге арналған әдебиеттің ең көрнекті өкілдерінің шығармашылық әлеміне шолу жасап, қаламгерлердің қолтаңбасын айшықтаудан басталады.

Мақалада қазақтың классикалық балалар әдебиетінің көрнекті өкілі Ескен Елубаевтың шығармашылық мұрасы зерттеу нысанына алынды. Ақынның «Өжет», «Төрт түлік мал жайлы өлеңдер» деп аталатын жыр жинақтары және 3 томдық таңдамалы шығармаларының жинағы пайдаланылды. Көркем туындыларды талдауда З. Қабдолов, Р. Нұрғали, К. Исләмжанұлы, Б. Ыбырайым, А. Әлтай, Г. Орда және басқа да ғалымдардың еңбектері басшылыққа алынды. Ескен Елубаевтың поэзиясындағы ұлттық құндылықтардың көркемдік жүйесін жасап, ой-тұжырымдар жасау үшін салыстырмалы-салғастырмалы, тарихи-функционалдық, көркемдік талдау, жүйелілік-құрылымдық сынды әдіс-тәсілдер қолданылды.

Зерттеу нәтижелері және талқылау. Ескен Елубаев – табиғат лирикасының шебері. Оны біз бірнеше өлеңінен анық байқадық. Мысалы, «Фантазия» деген өлеңін алайық:

Түн болғанда қарасаң,

Көресіндер, балалар.

Жаркыраған тамаша

Аспанда бір қала бар, – деп басталатын өлеңде автор

жұлдызды аспан әлемін үлкен қалаға теңейді. Ал жаркыраған жұлдыздар өлең жазып отырған талапты балалардың үйлерінің терезелері дегенді айтады. Бұл баланың назарын бұрып, тақырыпты қызықты етіп жеткізудің бір тәсілі дер едік. Осы арқылы ақын баланың қиялына қанат бітіріп, күрделі ұғым-түсініктерді баланың өзіне етене таныс түсініктермен салыстыра отырып жеткізеді.

Құс жолы – бас көше де,

Ай автобус мінетін.

Жолаушыны нешеме

Тасымалдап жүретін.

Осылайша, автор астрономиялық құбылыстарды балаға етене таныс дүниелермен теңеп таныстырады (Елубаев, 1984: 169-170). Ақын табиғат құбылыстарын жай ғана суреттеп жеткізсе, соншалықты әсерлі шықпайтын еді. Ал енді өлеңге

құбылту тәсілдері қосылған кезде жай сурет жанды суретке айналып шыға келеді. Бұл әсіресе балаларға арналған өлең-шығармаларда көптеп кезігуге тиіс тәсіл дер едік. Өйткені, балаға күрделі тақырыптарды өте қарапайым тілмен, өзі күнделікте өмірде көріп-біліп жүрген дүниелермен ұштастырып, салыстырып жеткізгенде ғана автордың мақсаты орындалады. Мысалы, жоғарыдағы өлең жолдарынан біз тұнған метафоралық құбылту түрлерін көреміз. Құс жолы – бас көше болса, ай – жолаушыларды тасымалдаушы автобус. Осы секілді құбылту түрлерінің үлгісін біз «Өзен» деп аталатын өлеңінен де байқаймыз:

Тау басынан,
Құзардан,
Тасты соғып
Бұза алмай,
Тау өзені келеді,
Ойнақтаған бұзаудай (Елубаев, 2013: 62).

Оқушының көз алдына сурет келе қалады. Жай сурет емес, жанды сурет. Ахмет Байтұрсынұлы сөз өнері адам санасының үш негізіне – ақылға, қиялға, көңілге тірелетінін айтып былай деген еді: «Ақыл ісі – аңдау, яғни нәрселердің жайын ұғу, тану, ақылға салып ойлау; қиял ісі – меңзеу, яғни ойдағы нәрселерді белгілі нәрселердің тұрпатына, бернесіне ұқсату, бернелеу, суреттеп ойлау; көңіл ісі – түю, талғау. Тілдің міндеті – ақылдың аңдауын аңдағанынша, қиялдың меңзеуін меңзегенінше, көңілдің түюін түйгенінше айтуға жарау» (Байтұрсынұлы, 2003: 168). Осылай дей келіп, осының бәріне тілді жұмсай білетін адам табылуы қиын екенін айтады. Осы орайда, Ескен Елубаев өзенді ойнақтаған бұзауға – «белгілі нәрсенің тұрпатына, бернесіне ұқсата» отырып балалардың қиялын шыңдайды. Кейіптеу – әдебиеттегі ең негізгі көркемдік құралдардың бірі. Ақын тау-таспен ағып жататын асау өзенді жанды жаратылысқа – ойнақтаған бұзауға теңеп, әдеттегі өзенге «әдеттен тыс мінез бен әрекет беріп, жансызға жан сала суреттеу арқылы» (Қабдолов, 2007: 223) жарасымды түр тапқан. Ағып жатқан өзенді басқаға емес, ойнақтаған бұзауға теңеуі басқа ұлттың баласын соншалықты еліктіріп әкетпеуі мүмкін. Бірақ қазақ баласына, әсіресе ауылда өскен бүлдіршіндерге мұның әсері орасан дер едік. Өйткені, бұзау ауыл баласы үшін қызық пен сауықтың ажырамас бөлшегіндей көрінеді.

Біз осы машық-мәнерді ақынның Алатау туралы өлеңінен де байқадық. Автор Алатауды былай суреттейді:

О бастан-ақ жарасып
Тұрған тұлға, реңі.
Алатауды қарашы –
Алматының кілемі!
Көздің жауын алғандай,
Шырша,
Шалғын,
Гүлі бар.
Көрсемей қанғандай,
Алуан-алуан түрі бар.

Алатаудай айбынды,
Тау көргем жоқ мен әлі.
Медеудің мұз айдыны –
Чемпиондық медалі (Елубаев, 2013: 4).

Троптың түрлері әсіресе балалар әдебиетінде ерекше рөл ойнайды. Өйткені, бала өзі жақсы білетін зат не құбылыспен салыстырып қарағанда ғана ол туралы толымды ақпарат алмақшы. Көркемдік-поэтикалық тұрғыдан алғанда, ақынның аталмыш әдісін шеберлікке балауға болады. Автор, сондай-ақ, әртүрлі формалық ізденістерге де бара білген. Мысалы, «Бұғы» деген өлеңіне назар аударалық:

Бұғы бар
Алтайда,
Алыста.
Аттан да
Озады ол
Жарысса.
Суыққа,
Аязға
Төзімді.
Кетеді
Көтеріп
Өзінді (Елубаев, 2013: 14).

Мұнда да ақын бұғының суыққа төзімді екенін, жылқыдан да жүйрік екенін жай сипаттап қойса, баланың танымдық көкжиегін кеңейткенімен, оның жүрегін қозғап, эстетикалық әсер сыйлай алмайтын еді. Ал енді оны сөздерді ойната отырып, формалық ізденістерге бара отырып жеткізгенде, баланың қабылдауына да жеңіл соғады әрі бала да ол туралы көбірек білуге ынтыға түседі.

Біз Ескен Елубаевты табиғаттың суретшісі дей аламыз. Ол не жазса да, адам мен табиғатты етене байланыстырып отырып жазады. Ақын табиғат құбылыстарын қазақы таным мен түйсікке сүйене отырып суреттегенде, ол әрі ұлттық тәрбиенің қайнар-бұлағына, әрі оқушының экологиялық сауатын ашуға қызмет ететін құндылыққа айналады. Ал аталмыш екі құндылық ХХІ ғасырда аса маңызды мәселеге айналып отырғаны шындық. «Қаламгерлер көркем туындыларымен балалардың сезім мен ойын өсіреді, өмір тәжірибелерін байытады, ізгілікке тәрбиелейді», – дейді балалар әдебиетін зерттеуші ғалым Г.Орда (Орда, 2022: 48). Осы санаттағы балалар қаламгерлерінің ішінде Ескен Елубаев есімі тұр деп сеніммен айта аламыз.

Ескен Елубаевтың жыр жинақтарының ішінде төрт түлік туралы топтама-жинағының орны ерекше (Елубаев, 2015). Ақын осы кітабында қазақтың ұлттық ойындарын (тай үйрету, көкпар, асық, ләңгі), тағамдары мен сусындарын (шұбат, қымыз, саумал, айран, қатық, сүт, құрт, әсіп, қазы, сорпа, соғым, шыжық), салт-жоралғыларын (бәсіре, құлжа) т.б. танытады. Бұл ақынның шығармашылық әлеуетін ғана емес, ұлттық болмыс-бітімімізді де танытатын жинақ деуге болады. Өйткені, автор төрт түлік туралы толғай отырып ұлттық құндылықтарымызды, қазақтың өзіне ғана тән бірегейлігін көрсете алған. Себебі, этнос ретінде қазақтардың мәдени-

тұрмыстық өмірінде мал шаруашылығымен байланысты ұғым-түсініктер аз емес. Жапондар үшін күріш шаруашылығы қандай маңызды болса, қазақ халқы үшін мал шаруашылығы да сондай маңызды. Төрт түлік мал атаулары тілдік тұрғыдан жай ғана номинативті қызмет атқармайды, сонымен бірге, олардың символдық, концептік және экспрессивтік мәні де бар. Сонда төрт түлік туралы топтама-жинақ өздігінен қазақ халқының тұрмыс-тынысының, ойлау жүйесінің, мінез-болмысының портреті секілді дүние болып шығады. Мал шаруашылығының негізін білмей қазақ мәдениетін толық тану мүмкін емес. Автор төрт түліктің әрқайсысына бір-бір тарау арнап, әртүрлі жанрадағы туындыларды сол тарауға топтастырады. Мысалы, түйе туралы тарауда жаңылтпаш, метаграмма, анаграмма, жұмбақ, шарада, логогриф, өлең т.б. жанрлардың бәрін бір тақырып аясына сыйғыза білген. Бір тақырыпқа арналған әртүрлі жанрадағы әдеби туындыларды оқыған бала да жалықпайды әрі бір түлік түрін жан-жақты танып шығады. Осылайша, түйе туралы баланың санасында толыққанды түсінік қалыптасады. Бала осы арқылы төрт түлік туралы түсінік қалыптастырып қана қоймайды, жалпы қазақ халқының дәстүрлі тұрмыс-тынысынан, таным-түсінігінен хабардар болады. Мысалы:

Түйеге көң теңде,

Көнді тең теңде,

Екі тең көң теңде (Елубаев, 2015: 12), –

деген жаңылтпашпен тілін ұстартса, мынадай жұмбақтарды оқи отырып ойын ұштайды:

Сала алмайсың оған ер,

Ері үстінде Міне бер (Елубаев, 2015: 13).

Автордың «Бәсіре» деген шағын сюжетті өлеңінің оқиғасы да қызық. Әкесі қалада туған баласын, жатбауыр болып кетпесін деген ниетпен, туған ауылына апарды. Ауыл тіршілігіне таңғалған бала әкесіне сұрақты жаудырады. Кетерінде оған туысқандары арнайы бәсіре береді. Кетерінде бәсіре деп берілген тайын көлікпен қалаға әкетуге бекінген бала оны көлікке сыйғыза алмайтынын білгенде әбден жылайды. Қысқа ғана өлең. Сюжеті де қарапайым. Бірақ бір өлеңнің бойында таудай мән-мағына бар. Ауылға, ауылдағы туыс-бауырға жақын боп өссін, құлынымды көріп келем деп-ақ жиі келіп тұрсын, ағайындарымен аралассын деген ниетпен берілгенін бала толық түсіне бермеуі мүмкін. Бірақ аталмыш дәстүр ойын баласына осы ізгі қасиеттердің бәрін бейсаналы түрде сіңіреді. Сонымен қатар, бала өзінің тайына қарай жүріп жан-жануарларға мейірімді, ауылға барғыштап жүріп бауырмал, тайына жем-суын бере жүріп еңбекқор әрі табанды болып өседі. Жауапкершіліктің салмағын ерте жастан сезініп, дербес шешім қабылдауға үйренеді. Бір ғана дәстүрдің өзі бала бойына бірнеше жалпы адамзаттық құндылықты сіңіреді. «Өзінің атаулы малымен бірге өскен бала еркін болып, кішкентайынан мал қадірін біліп, шаруаға икемді келеді» (Қазақтың этнографиялық категориялар, ұғымдар мен атауларының дәстүрлі жүйесі, 2017: 611). Яғни, бала осы бір ғана салттың мәдени, әлеуметтік, экономикалық, коммуникациялық һәм психологиялық мән арқалап тұрғанын түйсінбеуі мүмкін. Десе де, осының бәрін ол жастайынан бейсаналы түрде бойына сіңіріп өседі. Қалаға қайтып бара жатқан баланың ойын ақын өлеңмен өрнектейді:

Жақсы екен ауыл,
Көрмеген бұрын,
Кигізген жейде,
Мінгізген құлын (Елубаев, 2015: 19).

Ең бастысы, баланың ойы өзгерді. Қаладағы үйреншікті тұрмыс-тынысы, жасалған бар жағдай баланы ауылды өмірдің қиын да күрделі тұрмысына қызықтыра қоймауы мүмкін. Бірақ осы секілді салт-жоралғылар бала жүрегін жібітіп, ойын өзгертіп, ықыласын аша түседі. Әдебиет тарихындағы қазақ әйелінің бейнесі қалай трансформацияға ұшырағанын зерделеген әдебиеттанушы ғалымдар әрбір дәуірдің қоғамдық-саяси талаптарына сай кейіпкерлердің де тұлғасы өзгеріп отыратынын айтады (Орда, 2021: 2). Сол сияқты, тәуелсіздік тұсындағы қазақ поэзиясында қазақтың қарапайым салт-жоралғыларын білмейтін кейіпкерлер көрініс тапты. Соның бір үлгісі деп Ескен Елубаевтың аталмыш өлеңіндегі лирикалық қаһарманды айта аламыз. Бірақ ақын баланы кінәламайды, қызықтыра біледі. Жалпы, автор баланың ой-санасына жиі саяхат жасайды. Мысалы, көкпар ойынына куә болған баланың ойын былай суреттейді:

Өздері де,
Аттары да түр-түрлі,
Айғай-шумен қызып алған жұрт күллі.
Тақымына ойнақшыған ат емес,
Зулай соққан жел мінгендей жүйткіді (Елубаев, 2015: 22).

Бұдан бала ұлттық спорт түрлеріне қызығып, дене тәрбиесіне деген құлшынысы күшейеді. Автор бұл жай ғана дене тәрбиесі емес, жігіттің ақылы мен күш-қуаты сынға түсетін, жауынгерлік рухын шыңдайтын, стратегиялық тұрғыдан ойлауға итермелейтін терең мәні бар ойын екенін осылайша ұғындырғандай болады.

«Қонаққа қайда барамыз?» деген өлеңі де балаларға ерекше қызық. Ол тіпті үлкендердің де назарын бірден тартып әкетеді. Бірге оқиық:

– Анау үйі Сиырдың,
Мынау үйі Биенің,
Көлік басын,
Бұйырғын,
Қайда апарып тірейін?
– Бие үйінде аш қалман,
Қымыздан өзге күйі не?
Сиырда бай дастарқан,
Тарт, Сиырдың үйіне.
Айран,
Сүті,
Қаймағы,
Кілегейі.
Құрт, малта,
Ірімшігі,
Бар майы,
Және қатық бір қалта... (Елубаев, 2015: 74).

Ақын өзгеше түр тапқан. Бұл өлеңнің көркемдік-поэтикалық салмағы ғана емес, концептуалдық-этнографиялық мәні де үлкен. Автор қазақ халқының қонақ күту дәстүрін бір шумаққа осылайша сыйғыза білген әрі сиыр сүтінен жасалатын тағам түрлерімен таныстырып үлгерді. Әрине, қазір жолсапарда жүрген жандардың үйлерге қонып, құдайы қонақ болу дәстүрі жоқ. Оны көріп өспеген бала тек осы секілді танымдық-көркемдік мәтіндерден оқып біле алады. Ақын, осылайша, төрт түлік түрлерін таныстырудың неше түрлі тәсілдерін тапқан. Мысалы, мына өлеңі еріксіз күлкі шақырады. Ал эмоциямен (күлкі) қосылған ақпарат (білім) балаға тез сінеді әрі ол еш ұмытылмайды.

Жазғытұрым жайлауға,
Жиналғанда барлық Қой.
Он жылдығын тойлауға,
Ниет етті
Саулық Қой (Елубаев, 2015: 88).

Осылай басталған өлең оқырманды бірден баурап алады. Ақын қойдың өмірімен қазақтың той жасау дәстүрін түсіндіреді. Әр ұлттың әлеуметтену процесі әркелкі. Ал қазақ қоғамында ол той-томалақ, жиындар үстінде жүзеге асып отырған. Әрине, «он жылдығын тойлайтын қой» саулық болмайды. Саулық дегеніміз – «екі немесе үш жасар, қоздайтын ұрғашы қой» (Қазақ әдеби тілінің сөздігі, 2011: 24). Десе де, автор осы өлеңінде әрі той форматын, әрі қойдың өзіне тән ерекшеліктерін дәл суреттей білген.

Қазақ тілінің сөздік құрамында төрт түлікпен байланысты сөздер көп. Ақын осыны былай сипаттайды:

«Атан түйедей»... –
Деп айтады мақтаса.
«Ботадай боздап»... –
Деп жатады жақпаса (Елубаев, 2015: 115).

Бұл тізімді соза беруге болады. Біз тек үзінді келтірдік. Автор қазақ тіліндегі позитивті және негативті мән арқалаған эмоционалды-экспрессивті сөздердің төрт түлікпен тікелей байланысты екенін шебер көрсеткен.

Ақынның төрт түлік мал түрлерін мысалға келтіре отырып қазақтың ұлттық құндылықтарын, отбасылық салт-жоралғылары мен өмірдің заңдылықтарын ұштастырып жіберуі қызық әрі маңызды. «Мал төлдері танысты» деген өлеңінде төрт түліктің аузына қазақтың туыстық байланыстарын мысалға келтіре отырып суреттейді.

– Туған менен бұрын,
Төрт ағам бар, – деді Құлын,
Бір жас үлкен менен,
Тете ағам –
«Гай» деген.
Одан үлкен – Құнан,
Одан үлкен – Дөнен.
Одан үлкен – Бесті...
«Көппіз» деуге көшті.

Бұған құлақ түрген:

– Үш әпкем бар үлкен, –

Деді Бұзау:

– Сана,

Бірі оның –

Тана

Одан соң, –

Құнажын

Одан соң Дөнежін (Елубаев, 2015: 119).

Автор нені жазса да баланың жас ерекшелігін, дүниетанымын, психологиялық-физиологиялық даралығын ескере отырып жазады. Онсыз өлеңдерінің соншалықты әсерлі болмайтынын біледі. Сонымен қатар, қай тақырыпты қозғаса да, қазақ баласының күнделікті тұрмыс-тынысында көзбен көріп жүрген етене таныс құбылыстарымен байланыстыра отырып жазады. Бұл ақынның өз аудиториясының портретін жете танығанын көрсетеді. Әсіресе, ауыл тіршілігін, табиғат құбылыстарын кейіптей суреттеуге шебер. Баланың көз алдына өзіне етене жақын ұғымдар келе қалып, салыстыру, теңеу арқылы бұған дейін белгісіз болып келген тақырыптар мен мәселелерді оңай үйренеді. Е.Елубаевтың әдеби туындыларының балалар санасына сіңіп, сүйікті шығармаларына айналып кететінің сыры осында болса керек. Әсіресе, ақын шығармашылығында жұмбақтардың жөні бөлек. Өйткені, автор осы жанрды мейлінше түрлендіріп, түрлі тақырыптағы жұмбақтар жазды. Жалпы айнала-тіршіліктегі көріп-біліп жүрген құбылыстар мен заттарға қатысты жұмбақтардан бөлек, ақынның жұмбақтарын әріптер туралы жұмбақтар, спорт туралы жұмбақтар, сандарға байланысты жұмбақтар деп бөлуге болады. Тақырыптық-идеялық тұрғыдан ғана емес, жанрлық және формалық тұрғыдан да әрқилы. Жанрлық тұрғыдан әрқилы дейтініміз, біз жұмбақтай айтылған өлең түрлерінің бәрін осы жанрға жатқызып отырмыз. Оған ақынның анаграммалары мен метеграммаларын, шарадалары мен есеп өлеңдерін жатқыза аламыз. Осылайша, Т.Молдағалиев айтқандай, «Балалар поэзиясындағы жұмбақты да, жаңылтпашты да Ескен есебін тауып өз жолына, өз жөніне жеткізеді» (Елубаев, 2013: 3). Мысалы, мына метаграммасын алайық:

Тұтас оқысаң –

Асыраған малың.

Екі шеткі әрпін алып тастасаң –

Мекенжайың. (Түйе – үй) (Елубаев, 2015: 15).

Жоғарыда айтқанымыздай, Е.Елубаев өлеңдерін халықтың болмыс-бітімімен ұштастырып жазуға бейім. Осы қасиетін біз жұмбақтарынан да айқын аңғарамыз. Мына бір этнографиялық жұмбақтарын мысалға келтірейік:

Бәрі де киіз үй ішінде:

Балшықтан істелген ыдысым не? (*құмыра*)

Күбіге құйып піскенім не? (*қымыз*)

Ұйытып қойып ішкенім не? (*айран*)

Таспадан тіліп өргенім не? (*қамшы*)

Қылдан есіп бергенім не? (*шылбыр*) (Елубаев, 2015: 151).

Автор осылайша, асық, текемет, шәркей, себет, домбыра, құрт, үкі, тары, тері т.б. сынды заттарды жұмбақтап жеткізеді. Бәрі бір киіз үйдің ішінде. Киіз үйдің ішіндегі заттарды қарапайым тілмен баяндап түсіндірсе, дәл осылай әсерлі шықпасы анық. Жұмбақтап отырып киіз үйдің интерьерлік ерекшеліктерін суреттеп береді әрі қазақтың дәстүрлі қоғамындағы өмір сүру салтынан хабардар етеді.

Поэзия – көркем өнердің шыңы. Ал енді ол ойынмен қосылғанда тіпті құдіретті бола түспекші. Өлеңмен сабақ өтуге де болады екен. Оның үлгісін біз Е.Елубаевтың шығармашылығынан көрдік. Өйткені, бала мен ойын егіз ұғымдар. Оларды бір-бірінен бөлу ақылға сыймайды. Ақын «Бастауыштар мен баяндауыштар» деген өлеңінде қазақ тілінің грамматикасын балаларға өз тілімен үйретеді:

Мұны ойынға санап,
Өткізейік сабақ.
Бастауышын –
Мен айтсам,
Баяндауышын –
Сен тапсаң...
Түйе,
Жылқы,
Сиыр,
Қой,
Ешкі...
Бастауыштар – бұлар,
Сөйлем басы тұрар.
Маңырайды,
Боздайды,
Бақылдайды,
Мөңірейді,
Кісінейді...
Баяндауыштар – бұлар,
Сөйлем соңы тұрар.
Енді сөйлем құра,
Осылардан тура.
Бастауышқа лайық,
Баяндауыштан тауып,
Сөйлем құрап,
Боз тер,
Болғаныңды ескер (Елубаев, 2015: 133).

Автор осылай дейді де, кейін дұрыс нұсқаларын келтіреді. Сөздерді ойната отырып балаға туған тілінің грамматикалық ерекшеліктерін, сөйлем құраудың негізгі принциптерін үйретеді. Өйткені, бүлдіршіндер ойын арқылы үйренгенде, өзінің болмысымен біте қайнасқан әдіспен үйренген болады. Ойынның маңызы туралы фольклортанушы-ғалым К.Ісләмжанұлы былай дейді: «Адамзатты балаларсыз елестету қаншалықты мүмкін болмаса, балаларды ойынсыз елестету де соншалықты

мүмкін емес. Ойын балалар үшін өмірдің өзімен тең. Сондықтан да ойынның тәрбиелік қуатымен теңесер күш жоқ» [9; 91]. Осылайша, ақын ойната отырып үйретеді, үйрете отырып ойнатады.

Қорытынды. Өмірінде 40-тан астам кітап жазу, балалар әдебиетінің бағбаны болу, әдебиеттің үш тегі – поэзия, проза, драма жанрларында қатар қалам тербеу кез келген қаламгерге тән қасиет емес. Әсіресе, Ескен Елубаевтың лирикалық туындылары қазақ әдебиетінің классикалық мұраларының қатарына қосылады. Ақынның лирикалық образдарының өзі сан түрлі. М.Әуезовтің шығармашылығын зерттеуші-ғалым Р.Нұрғали «Қаракөз» трагедиясы туралы айта келіп: «Тегінде, Әуезов әйел образдарын ақ не қара бояуда ғана алмайды. Олардың өзара араласуын, құбылуын, жан-жақты болуын құнттайды. Әуезов трагедияларындағы әйелдер әр қалыпта: Еңлік – ер, асқак; Дәмеш – әлі жөн-жосықты тани қоймаса да, азаттықты көксейді; Қаракөз – тебіренген терең сезім иесі. Бұларға қарсы типтер: Қайша – зұлымдықты еркектерден асыра істемесе кем істемейтін жан; Маржан – тұрпаты кесек; Жүзтайлақ – аяр, қу» (Нұрғали, 2014: 386), – деген болатын. Сол секілді, Ескен Елубаевтың лирикалық образдары да сан алуан. Әртүрлі есімдермен берілген балалардың мінездемесі де бір-біріне ұқсамайды. Бірақ солардың бәрі қазіргі қазақ қоғамында өмір сүріп жатқан балалардың жиынтық бейнесі деуге негіз бар. Олардың мінезі, болмыс-бітімі, арман-мақсаттары әртүрлі болғанымен, ақынның шығармалары бір мақсатқа қызмет етеді – баланың бойына құндылық егеді. Оны кейде жақсыны үлгі етіп жасаса, кейде жаманды мансұқтап, кемсітіп, келеке етіп жасайды. Жақсыдан үйреніп, жаманнан жирену үшін балаларға анық мысалдар келтіреді. Осылайша, жас өскіннің бойында мәдени-рухани трансформация үдерісінің жүруіне жол ашады. Әртүрлі образдармен таныса отырып балалар қазіргі заманның тыныс-тіршілігін, өткен дәуірдің келбетін, замана шындығы мен өмір құбылыстарын танып біледі.

Мақала ҚР БҒМ Ғылым комитетінің АР08855695 «Қазіргі қазақ балалар әдебиетінің даму үрдістері» (1991-2021 жж.) гранттық жоба аясында дайындалды.

Худайбергенов Н.Д.

Институт литературы и искусства им. М.О. Ауэзова Алматы, Казахстан;

E-mail: nqudaibergen@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2482-0524

Художественные особенности системы национальных ценностей в поэзии Ескена Елубаева

Аннотация. В статье представлен творческий мир детского поэта Ескена Елубаева. Автор анализирует вклад поэта в детскую литературу и создает творческий портрет. Так же автор уделяет внимание художественным произведениям Е. Елубаева, написанным в соответствии с возрастными, психологическими особенностями детей, анализирует их литературно-культурные особенности. О творчестве ескена Елубаева, представляющего классическую детскую литературу, со стороны современников было высказано немало положительных отзывов на страницах периодических изданий, но в рамках литературоведческой науки не был написан полноценный творческий портрет поэта. В этой связи актуальным становится литературно-научная оценка творчества выдающихся представителей казахской детской литературы в период независимости.

Автор статьи останавливается на содержательных и формальных особенностях лирических стихотворений, загадок и заблуждений Е. Елубаева. Анализируя этнографические воззрения поэта, его стихи

о четырех вида скота и национальных блюдах, его художественные произведения о казахской системе родства и грамматических правилах языка, показано их место в детской литературе. Изучает мастерство поэта в передаче национальных и общечеловеческих ценностей, анализируя новшества, которые он привнес в современную детскую литературу.

Ключевые слова: литература, детская литература, поэзия, традиция, воспитание, ценности.

Khudaibergenov N.D.

M.O. Auezov Institute of Literature and Art Almaty, Kazakhstan;

E-mail: nqudaibergen@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2482-0524

Artistic features of the system of national values in the poetry of Yesken Yelubaev

Abstract. The article tells about the work of the children's poet Esken Elubayev. The author analyzes the poet's contribution to children's literature and creates a creative portrait. The author draws attention to the works of E. Elubayev, written in accordance with age characteristics, psychological identity of children, analyzes their literary and cultural characteristics. Regarding the work of Esken Elubayev, who is a representative of classical children's literature, many positive reviews were expressed on the pages of periodicals, but a full-fledged creative portrait of the poet was not written within the framework of literary science. In this regard, it is relevant to evaluate the work of outstanding representatives of Kazakh children's literature at the time of independence from a literary and scientific point of view.

The author of the article notes the meaningful and formal features of lyric poems by E. Elubayev. Analyzing the poet's ethnographic views, poems about animals and national foods, Kazakh kinship system and grammatical rules of the language, the author shows their place in children's literature. The author analyzes the poet's innovation in modern children's literature, studies poet's ability to teach through the national and universal human values.

Key words: literature, children's literature, poetry, tradition, education, values.

Информация об авторе:

Худайберген Н.Д., PhD, старший научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова, Алматы, Казахстан. E-mail: nqudaibergen@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2482-0524, Scopus ID: 57191575739.

Әдебиеттер:

Юсуп П.Қ. Ескен Елубаев шығармашылығындағы балалар әлемі. / Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университетінің хабаршысы. Филология сериясы. – 2011. – № 5. – 102-104 бб.

Елубаев Е. Өжет: балаларға арналған пьесалар, тақпақтар, фельетондар, скетчтер. – Алматы: Өнер, 1984. – 200 бет.

Елубаев Е. Таңдамалы. – Алматы: «Ана тілі» баспасы ЖШС. – 2013 ж. Т.1.: өлеңдер, тақпақтар, жұмбақтар, жаңылтпаштар. – 384 б.

Орда Г. Қазіргі балалар поэзиясындағы дәстүр ұласуы. «Керуен» ғылыми журналы No2, 75-том, 2022. ISSN: 2078-8134 | eISSN: 2790-7066

Байтұрсынұлы А. Бес томдық шығармалар жинағы. 1-том. – Алматы, «Алаш», 2003. – 408 бет.

Қабдолов З. Сөз өнері. – Алматы: «Санат», 2007. – 360 б.

Елубаев Е. Төрт түлік жайлы өлеңдер, есептер, ертегілер, жұмбақтар, жаңылтпаштар, аллитерациялар, логогрифтер, шарадалар, омофондар, омонимдер т.б. – Алматы: Алматыкітап баспасы, 2015. – 184 бет.

Орда Г., Сәрсенбаева Ж., Әбілқайыров Н., Сұлтанова Б., Әбдірахманова К. Әдебиеттегі қазақ әйелінің көркем бейнесінің трансформациялануы / (2021). Mankind Quarterly, 61(3)16, 653-668. doi:10.46469/mq.2021.61.3.16, Q 2, 37-й процентиль, 2021.61.3.23 ISSN 00252344 (ағылшынша).

Қазақтың этнографиялық категориялар, ұғымдар мен атауларының дәстүрлі жүйесі / Т.1. Энциклопедия. – Алматы: ТОО «Алем Даму Интеграция», 2017. – 856 бет. (иллюстрацияланған)

Қазақ әдеби тілінің сөздігі. Он бес томдық. 13-том / Құраст. А.Фазылжанова, Н.Оңғарбаева, Қ.Ғабитханұлы және т.б. – Алматы, 2011. – 752 б.

Ісләмжанұлы К. Рухани уыз. Қазақ балалар фольклоры. – Алматы: «Ана тілі», 1995. – 144 бет.
Нұрғали Р. «Қарақөз» (текстологиялық түсінік) / Әуезов М. Шығармаларының елу томдық жинағы. – Алматы: «Дәуір», «Жібек жолы», 2014. 3-том: мақалалар, әңгімелер, аудармалар, пьесалар. 1921–1929. – 424 б.

Литература

Юсуп П.К. Детский мир в творчестве Ескена Елубаева. / Вестник Казахского государственного женского педагогического университета. Филологический сериал. стр. – 2011. – № 5. – 102-104 с.
Елубаев Е. Бойкий: детские пьесы, стихи, фельетоны, скетчи. – Алматы: «Онер», 1984. – 200 с.
Елубаев Е. Избранное. – Алматы: Издательство «Ана тілі». – 2013 г. Т.1.: стихи, загадки, скороговорки. – 384 с.
Орда Г. Продолжение традиции в современной детской поэзии. Научный журнал «Керуен» №2, Том 75, 2022 г. ISSN: 2078-8134 | eISSN: 2790-7066
Байтұрсынұлы А. Собрание сочинений в пяти томах. Том 1. – Алматы, «Алаш», 2003. – 408 С.
Кабдолов З. Искусство слова. – Алматы: «Санат», 2007. – 360 с.
Елубаев Е. Стихи, рассказы, сказки, загадки, скороговорки, аллитерации, логогрифы, шарады, омофоны, омонимы о домашних животных. – Алматы: Издательство «Алматыкітап», 2015. с. 184.
Орда Г., Сарсенбаева Ж., Абилкайыров Н., Султанова Б., Абдрахманова К. Трансформация художественного образа казахской женщины в литературе / (2021). Mankind Quarterly, 61(3)16, 653-668. doi:10.46469/mq.2021.61.3.16, Q 2, 37-й процентиль, 2021.61.3.23 ISSN 00252344 (на русском).
Традиционная система этнографических категорий, понятий и названий казахов / Т. 1.Энциклопедия. – Алматы: «Алем Даму Интеграция», 2017. – 856 с. (иллюстрировано)
Словарь казахского литературного языка. В пятнадцать томах. Том 13 / Сост. А. Фазылжанова, Н. Оңарбайева, К. Габитханович и др. – Алматы, 2011. – 752 с.
Исламжанұлы К. Казахский детский фольклор. – Алматы: «Ана тілі», – 1995. – 144 с.
Нұрғали Р. «Қарақөз» (текстологическое толкование) / Ауэзов м. Собрание сочинений в пятидесяти томах. – Алматы: «Дәуір», «Жібек жолы», 2014. том 3: статьи, рассказы, переводы, пьесы. 1921–1929. – 424 с.

References:

Yusup P.K. Children's world in the work of Yesken Elubaev. / Bulletin of the Kazakh State Women's Pedagogical University. Philological series. pp. – 2011. – № 5. – 102-104 pp.
Elubaev E. Brave: children's plays, poems, feuilletons, sketches. – Almaty: «Oner», 1984. – 200 p.
Elubaev E. Selected works. – Almaty: Publishing house «Ana tili». – 2013. T.1. : poems, riddles, tongue twisters. – 384 p.
Orda G. Continuation of tradition in modern children's poetry. Scientific magazine «Keruen». No. 2, Volume 75, 2022. ISSN: 2078-8134 | eISSN: 2790-7066
Baytursynuly A. Collected works in five volumes. Volume 1. – Almaty, «Alash», 2003. – 408 p.
Kabdolov Z. Art of the word. – Almaty: “Sanat”, 2007. – 360 p.
Elubaev E. Poems, stories, fairy tales, riddles, tongue twisters, alliterations, logogryphs, charades, homophones, homonyms about domestic animals. – Almaty: Publishing house «Almatykitap», 2015. – 184 p.
Gulzhakhan Orda, Zhansulu Sarsenbayeva, Bibigul Sultanova, Nurmukhamed Abilkhaiyrov, Kulsun Abdrahmanova. Artistic transformation of the female image in kazakh literature // Author, P. (2021). Mankind Quarterly, 61(3)16, 653-668. doi:10.46469/mq.2021.61.3.16, Q 2, 37-й процентиль, 2021.61.3.23 ISSN 00252344
The traditional system of ethnographic categories, concepts and names of the Kazakhs / T. 1. Encyclopedia. – Almaty: «Alem Damu Integration», 2017. – 856 p. (illustrated)
Dictionary of the Kazakh literary language. In fifteen volumes. Volume 13 / Comp. A. Fazylzhanova, N. Ongarbayeva, K. Gabitkhanovich and others. – Almaty, 2011. – 752 p.
Islamzhanuly K. Kazakh children's folklore. – Almaty: «Ana Tili», – 1995. – 144 p.
Nurgali R. «Karakoz» (textual interpretation) / Auezov M. Collected works in fifty volumes. —Almaty: «Dauir», «Zhibek Zholy», 2014. Volume 3: articles, stories, translations, plays. 1921–1929. – 424 p.